Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
Older People's Commissioner for Wales

Amcangyfrif 2026-2027

1. Cyflwyniad

1.1 Yn unol â pharagraff 9(2) Atodlen 1 Deddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006 (y Ddeddf) mae'n ofynnol i mi gyflwyno cyllideb refeniw flynyddol i Lywodraeth Cymru (yr Amcangyfrif).

1.2 Yn y ddogfen hon, rwyf wedi dangos y pwysau cyllidebol parhaus y mae fy sefydliad yn ei wynebu, ac rwyf yn gofyn i gyfanswm cyllideb adnoddau 2026-27 gynyddu 3.0%, neu £52,000 i £1,800,000 o gyllideb 2025-26, sef £1,748,000 (£1,730,000 yn wreiddiol ac incwm ychwanegol o £18,000 ar gyfer y cynnydd o 86% mewn Yswiriant Gwladol).

2. Y sefyllfa ariannol bresennol a thystiolaeth o arbed costau

2.1 Dros nifer o flynyddoedd, mae'r sefydliad wedi delio â chostau cynyddol drwy benderfyniadau a rheolaeth ariannol ddarbodus, sy'n cynnwys toriad o 5% yn y gyllideb yn 2024-25. Mae hyn wedi arwain at gyfyngiadau ariannol sylweddol ac mae wedi cael effaith andwyol ar allu gweithredol y sefydliad, nad yw'n gynaliadwy.

2.2 Mae'r holl fesurau arbed costau wedi cael eu gweithredu ac maent wedi'u gwreiddio'n gadarn yn arferion ariannol a phrosesau gweithredol y sefydliad.

2.3 Mae strwythur gweithlu'r sefydliad yn cael ei adolygu'n barhaus, ac ar hyn o bryd rwy'n cyflogi tîm o ddim ond 17.0 cyfwerth ag amser llawn, o lefel o 18.5 cyfwerth ag amser llawn yn 2023-24, sy'n ostyngiad o 8% yn y ddwy flynedd diwethaf.

2.4 Cyflawnir gwerth am arian drwy gaffael effeithiol, sy'n lleihau costau cyflogaeth drwy roi gwasanaethau allanol, fel rheoli rhwydweithiau a seilwaith T.G, ar gontractau allanol.

2.5 Bydd effaith gronnol y pwysau unigol ar gyllideb 2026-27 yn effeithio ar y sefydliad. Mae peidio â chael cyllid ychwanegol ar gyfer y flwyddyn nesaf yn bygwth lleihau effeithiolrwydd gweithredol y sefydliad, cynyddu'r risgiau sy'n gysylltiedig â chydymffurfedd statudol a chyfreithiol, ac yn bygwth fy ngallu i gyflawni fy swyddogaethau statudol fel Comisiynydd.

3. Cais am gyllideb ar gyfer 2026/27

3.1 Mae'r cais hwn am gyllid yn dangos nad yw'n gynaliadwy mwyach i'm cyllideb adnoddau aros ar ei lefel bresennol o £1,748,000. Rwyf yn rhagweld diffyg o £52,000 ar gyfer 2026-27 os bydd y gyllideb yn aros ar lefel 2025-26.

3.2 Mae'r tabl isod yn dangos bod y twf hwn yn cael ei sbarduno'n bennaf gan gostau cyflogaeth. Mae hyn oherwydd y dyfarniadau costau byw a ragwelir yn y dyfodol, 0.75% ychwanegol o'r lefel o 3% a gyllidebwyd ar gyfer 2025-26, a chynyddrannau mewn contractau, yn hytrach na chynnydd yn nifer y gweithwyr neu gynnydd yng nghostau cyflog canolrifol y sefydliad. Mae'r adroddiadau blynyddol archwiliedig yn dangos bod y cyflog canolrifol wedi cynyddu oherwydd y dyfarniadau costau byw a gostyngiad yn nifer y gweithwyr, yn hytrach na newid yn strwythur y sefydliad dros y tair blynedd diwethaf.

3.3 Rydw i'n credu mai un o rannau mwyaf heriol y rôl fydd cyrraedd pobl hŷn sydd â'r angen mwyaf am gymorth. Fel Comisiynydd, fy rôl i yw sicrhau bod y lleisiau hyn yn cael eu clywed, sydd hefyd yn un o swyddogaethau statudol y rôl.

3.4 Bydd y cynnydd yng nghyllideb y rhaglen waith yn sicrhau bod fy nhîm a minnau'n gallu cyrraedd mwy o bobl hŷn ledled Cymru, yn y cymunedau maent yn byw, gan ymgysylltu'n uniongyrchol wyneb-yn-wyneb i glywed a deall y ffactorau sy'n cyfrannu at eu llesiant a'r pryderon sydd ganddynt. Bydd y gyllideb hon yn cefnogi'r gwaith o gyflawni canlyniadau fy rhaglen waith, sy'n darparu fframwaith i lywio'r camau gweithredu a'r penderfyniadau a wneir gan gyrff cyhoeddus a gwasanaethau ledled Cymru.

CYFRINACHOL

Cais am gyllideb ar gyfer 2026/27

Cais am gyllideb adnoddau	*2026-27*	*Amrywiant o gyllideb ddiweddaraf 2025-26*	*Nodyn*
Costau cyflogaeth (3.75% costau byw yn 2025-26, 2.2% yn 2026-27)	1,375,000	37,000	Pwynt 4.1
Costau cyflogaeth eraill	35,000	-	
Costau llety	48,000	-	
Costau TG	81,000	-	
Ffioedd proffesiynol	53,000	-	
Gorbenion	71,000	-	
Rhaglen Waith	105,000	15,000	Pwynt 3.4 a 4.12-4.16
Refeniw	**1,768,000**	**52,000**	
Dibrisiant	32,000	**-**	
Cyfanswm y cais am gyllideb adnoddau	**1,800,000**	**52,000**	
Grant Arian – cais am gymorth			
Cyfanswm y gyllideb adnoddau	1,800,000	52,000	
Tynnu - nad yw'n arian parod (dibrisiant heb gynnwys IFRS16)	(16,000)	-	
Tynnu - Arian parod wrth gefn sy'n fwy na 5% y cytunwyd arno	-	9,000	
Ychwanegu - Arian sydd ei angen ar gyfer taliadau rhent (gan gynnwys TAW)	23,000	-	
Tynnu - addasiadau cyfrifyddu IFRS16 (llog a dibrisiant)	(18,000)	-	
Cyfanswm y ceisiadau am gymorth grant arian parod	**1,789,000**	**61,000**	

4. Effaith tymor hir ar y gyllideb

Costau staff

4.1 Ym mis Ebrill 2025, cynyddodd cyfradd Yswiriant Gwladol y cyflogwr o 13.8% i 15%. Hyd yma, mae 86% o'r cynnydd hwn wedi cael ei ddyrannu fel cyllid adnoddau ychwanegol ar gyfer 2025-26, ond nid oes cyllideb ychwanegol wedi cael ei darparu ar gyfer y balans o 14%. Yn ystod 2025-26, cadarnhawyd y byddai'r cynnydd mewn costau byw yn 3.75%, ond mae'r gyllideb adnoddau wreiddiol a diwygiedig a ddyrannwyd wedi aros yn 3%. Er bod cais wedi'i wneud i Lywodraeth Cymru am £10,025 arall ar gyfer y 0.75% ychwanegol, nid yw hyn wedi'i gadarnhau hyd yma. Mae'r cynnydd yng nghostau staff 2026-27 yn tybio mai'r llinell sylfaen ar gyfer 2025-26 yw cynnydd o 3.75% mewn costau staff.

4.2 Rwy'n adolygu nifer y staff a'r dyraniad adnoddau yn gyson pan fydd cyfleoedd yn codi, ac mae hyn wedi amlygu gostyngiad yn y blynyddoedd diwethaf yn nifer y staff cyfwerth ag amser cyflawn o 18.5 yn 2023-24 i 17.0 yn 2026-27.

4.3 Ar gyfer 2026-27, mae cynnydd o 2.2% mewn costau byw wedi cael ei gyllidebu. Os na ddarperir cyllid digonol gan Lywodraeth Cymru, byddai angen adolygu strwythur fy sefydliad i wneud arbedion cost. Fodd bynnag, gyda'r gostyngiad yn nifer y staff eisoes wedi'i adolygu i'r lefel isaf bosibl, bydd cefnogi'r gwaith o gyflawni fy rhaglen waith yn cael ei effeithio os bydd angen ailstrwythuro'r sefydliad ymhellach, bydd hefyd yn tarfu ar y gallu i gyflawni gwaith effeithiol i bobl hŷn wrth i'r broses hon gael ei chwblhau.

4.4 Byddai'r gostyngiad pellach yn nifer y staff a gyflogir hefyd yn cael effaith sylweddol ar fy ngallu i gyflawni fy nyletswyddau statudol.

Rhaglen waith

4.12 Yn ystod fy mlwyddyn gyntaf yn y swydd, gwnes i deithio ar hyd a lled Cymru i gwrdd â channoedd o bobl hŷn er mwyn cael clywed o lygad y ffynnon am y materion a'r heriau sy'n effeithio ar eu bywydau, a'r newidiadau a'r gwelliannau yr hoffent eu gweld.

4.13 Lleisiau pobl hŷn sydd wedi llunio fy Nghynllun Strategol ar gyfer 2025-28, sy'n nodi fy amcanion strategol dros y tair blynedd nesaf:

- Sbarduno newid i wneud Cymru yn wlad lle gall pobl fyw a heneiddio'n dda
- Grymuso pobl hŷn
- Newid y naratif am bobl hŷn a heneiddio

4.13 Mae fy rhaglen waith flynyddol yn manylu ar y camau penodol y byddaf yn eu cymryd i gyrraedd pobl hŷn ledled Cymru a chyflawni'r gwelliannau y mae pobl hŷn eisiau eu gweld a'u hangen.

4.14 Mae cyllideb fy rhaglen waith yn sicrhau bod fy nhîm a minnau'n gallu craffu ar ddeddfwriaeth, canllawiau, penderfyniadau a darpariaeth gwasanaethau ar draws meysydd sy'n cynnwys iechyd, gofal cymdeithasol, trafnidiaeth a gwasanaethau yn y gymuned; cynnal ymchwil ar faterion penodol, archwilio profiadau pobl hŷn; monitro agweddau at bobl hŷn a heneiddio ar draws y drafodaeth a'r ddadl sy'n sail i drafodaethau cyhoeddus; a mesur i ba raddau y mae polisi ac ymarfer ledled Cymru yn adlewyrchu hawliau ac anghenion pobl hŷn.

4.15 Mae clywed yn uniongyrchol gan bobl hŷn yn y cymunedau maen nhw'n byw ynddynt wrth wraidd fy null o fesur effaith a chanlyniadau, drwy ymgysylltu'n barhaus ledled Cymru mewn digwyddiadau arbennig, grwpiau ffocws, arolygon ac ymgynghoriadau.

4.16 Ni ellir cwblhau hyn heb ddyrannu'r gyllideb angenrheidiol i'r gweithgareddau hyn.

5. Casgliad

5.1 Mae'r sefydliad wedi parhau i ddangos i Lywodraeth Cymru bod arbedion cost wedi cael eu nodi a'u bod wedi'u gwreiddio yn arferion gweithredol ac ariannol y sefydliad.

5.2 Mae'r sefydliad hefyd wedi dangos nad yw'n gynaliadwy cael cyllideb wastad o un flwyddyn i'r llall, na thoriad pellach yn y gyllideb.

5.3 Rwy'n derbyn ac yn deall yn llwyr y bydd penderfyniadau cyllido Llywodraeth Cymru ar gyfer 2026-27 yn heriol, ond bydd ceisio cynnydd o 3% o gyllideb 2025-26 yn sicrhau fy mod yn gallu cyflawni fy nyletswyddau statudol a gweithio dros Gymru sy'n arwain y ffordd o ran grymuso pobl hŷn, mynd i'r afael ag anghydraddoldeb a galluogi pawb i fyw ac i heneiddio'n dda.

CYFRINACHOL